

Fortælling på 'Arkivernes dag' den 13. Nov. 2010

Tak for invitationen til at fortælle om plantagerne og fiskerne langs "Guldkysten", sådan som der stod i Ugeavisen.

Derimod må jeg skuffe m.h.t. FAA's oplæg om vejrets indflydelse på driften af store æbleplantager. Den kan jeg nok ikke klare.

I 1996 gik jeg turen i Fiskop/Rantzausminde med en ca. 30 tilhører, der gik med.

En beboer på Solvænget til mig, at han var utilfreds med, at når han skulle forklare, hvor han bor, så blev der sagt: "Nå, du bor i Sofus og Klara's hus". Nu havde han boet i huset i mange år, men det var stadig Sofud og Klara's hus!

Se det er lokalhistorie.

I dag vil jeg også fortælle lokalhistorie:

På et tidspunkt var der efter sigende 8 torskekvaser langs kysten. Jeg kan i hvert fald de 5 fra før og under 2. Verdenskrig.

Fiskerne har jeg kendt alle sammen. Deres fisk blev solgt til kvaseskipperne, som sejlede de levende fisk videre. Torsk blev i mange tilfælde sejlet til Norge.

Ålene kom rundt til fiskehandlerne.

Kvaserne langs "Guldkysten", var torskekvaser, medens ålene blev solgt til Jens Jensen, fra Drejø. Han hed altid "Streng Jens".

Der var altid kontant afregning. Jeg har aldrig set så stor en tegnebog, som Streng Jens'.

Jeg vil også nævne de butikker, vi havde i årene til ca. 1960 – 70. Nu er der jo kun Rantzausminde Brugs (oprettet 1900) tilbage.

Godt nok ligger Slagterigrunden, på Kogtvedvej, i Svendborg Kommune, men mange handlede der hos slagtermester Sigurd Christensen og sønnen, Hans.

1.hus i Egense sogn er Rantzausmindevej 1, hvor købmand William Møller havde forretning. Han fortalte senere om en prominent kunde (1934/39), nemlig Berthold Brecht, den tyske digter.

Næste hus: slagtermester Einar Sørensen – vi havde altså 2 slagtere.

Venstre hjørne af vejen, Skovsbostrand: Cementstøber Edvin Pedersen, "Strandhøj", der havde plantage på venstre side ned ad vejen.

Højre hjørne af Skovsbostrand: Peter Wrang, SKOVSBØ MOSTERI. Plantage ned i slugten.

Om efteråret havde mange et job der med æblerne. Da han ikke havde æbler nok selv, kunne man levere til ham og enten få penge eller most for de leverede æbler.

Rantzausmindevej gik dybt, ud for P. Clausensvej. På et tidspunkt blev vejen fyldt op, hvorved det hvide hus kom til at ligge meget dybt (i forhold til vejen red:). Her boede Emil, der var murer. Vi sagde altid "Emil i Hullet".

Peder Clausen: Kvaseskipper, havde frugtplantage på højre side af nuværende P. Clausensvej. Han boede i nederste hus til højre, ved stranden.

Christian Møller, Rantzausmindevej 21, havde først torskekvasen "Caroline Marie". Senere havde han fragtskibe.

"KAMMA", træskib, solgt i 1957. Så fik han et jernskib, også "KAMMA". Til slut havde han "Hanne Møller" indtil 1969.

Christian Møller havde en bil årgang 1930 af mærket Chervolet. Den kom frem efter krigen. Den havde nummerpladen O 1234 (O stod for Svendborg). Vi lavede det om til fra bogstav til tal, så det blev til nul, en, to, tre, fire.

Vest for Tankefuldskoven, nederst, var der også en lille frugtplantage. Her ved siden af lå restaurant Tankefuld.

Videre af Rantzausmindevej var der en købmand på venstre side. Senere flyttet over i "Olinero" ved Ingeborg Johansen.

Solvænget: Klara og Sofus Nielsen havde frugtplantage på begge sider og de havde også bygget et frugtlager.

I 1949 skete der en tragedie for hele sognet. Fritz Jørgen, Hans Christensen (slagter), som jeg omtalte allerførst, og Jørgen Strarup var taget på strandjagt i en jolle, som åbenbart ikke var stabil nok til 3 voksne mænd (28 – 29 år).

Jollen kæntrede og de druknede alle 3 ved Skarø.

I Rantzausmindevej 49 boede Hans Johansen, der var kvaseskipper med "Heimdal". Han havde 10 børn; 5 piger og 5 drenge. Drengene blev alle skibsførere/kaptainer – de 2 på Storebæltsfærgerne.

Næste hus, Rantzausmindevej 51, Alfred Johansen. Kvaseskipper med "Oline". Han var bror til Hans Johansen.

Hasselvænget: var også plantage.

Kystvænget: Edvin Petersen's plantage (Cementstøberen).

I 1954 udstykket. Der blev bygget LAB-Huse = Landsforeningen til Arbejdsløshedens Bekæmpelse. Husene er senere bygget og til og ligner nu ikke de oprindelige huse.

Fiskopvej: De 3 huse nederst til højre var tidligere alle hvide. Ærøfærgerne brugte dem som 'pejlemærke': 3 hvide huse, så vidste færgen hvor den var når vejret var usigtbart.

I de 3 huse var beboerne fiskere. I midten boede Peder Pedersen, som kom til Fiskop fra Langeland. Han blev altid kun kaldt Peder Langelænder. Han gik med kasket og man behøvede ikke at spørge ham, om han havde fanget noget. Havde fangsten været dårlig, så sad kasketten ned over øjnene. En nogenlunde fangst, så sad den almindeligt og havde der været rigtig mange fisk, så sad den helt omme i nakken på ham.

Hans 2 sønner, Einer og Frede, der også var fiskere, blev altid kaldt "Langelænder" til efternavn. Ellers vidste vi ikke hvem vi talte om.

Strandvænget: var købmand Hans Ziersens plantage. Han havde forretning i Svendborg på hjørnet af Gerritsgade og Kattesundet. Senere hed forretningen KRETZMAR og nu VERO MODA. Ziersen udstykkede i 1962 og grundprisen lå på ca. 15.000,-. Heri også fællesareal på stranden.

Egense Birkevej: Der har været fiskere her i 150 år. Fra begyndelsen var det min farfar, Niels Sørensen Jensen. Fra ca. 1918 min far, Hans Marius Jensen og hans broder Niels. Senere kom Niels' søn, Arne, til.

Indtil 1937 sejlede de med sejl, men fik så motor i fiskekutteren DANA.

Arne var til sidst ene om fiskeriet og da han holdt op forærede han min fars jolle, som han havde overtaget, til STRYNØ SMAKKECENTER. Arne døde i 1996.

I sommeren 2010 havde Lokalhistorisk Forening (Egense-Rantzausminde Lokalhistoriske Arkiv) arrangeret tur til Strynø med "Caroline K" og der fik jeg lejlighed til at fortælle om jollen.

Der er stadig fiskeri fra stedet på Egense Birkevej.

Børges Alle: Karl Børge (1902 – 1987) efterfulgte sin far og farfar, som fisker.

Indtil 1954 var der plantage, men så begyndte byggeriet der.

Mira Mare var en herskabsvilla med en stor park.

Villaen blev revet ned for i 1980'erne at give plads til udstykning og bebyggelse med store, fine

huse.

På højre hjørne af Rantzausvej og Rantzausmindevej, ned til havnen, lå tidligere et gammelt bindingsværkshus.

Når vejret var usigtbart, f.eks. tåget, men stille, gik konen udenfor og slog med 2 grydelåg af metal, for så vidste færgen, hvor den var. - Det var den tids RADAR.

På venstre side af Sejlklubbens STRANDGÅRDEN, boede skipper Hans Rasmussen. Hans kvase, der sejlede med torsk, hed ENIGHED. Han blev altid kaldt Hans Brugs efter faderen, der var den første uddeler i Rantzausminde Brugs.

Omme ved trekanten, hvor vejen går op til Højen og Egense, boede endnu en fisker, Hans Hansen. Han blev gift med sognets sygeplejerske, Agnes.

Indtil nu har jeg fortalt om dem, der boede syd for Rantzausmindevej.

Vi går nu tilbage til Tankefuldskoven og så over på nordsiden af Rantzausmindevej.

Første hus er der, hvor Niels' Bådservice bor i dag. I gamle dage var der gartneri med drivhuse.

Gartneren hed Johannes Knudsen og han efterfulgtes af sønnen, Lykke Knudsen.

Så kommer OLINERO, hvor der var købmandsbutik med Ingeborg Johansen. Butikken var oprindelig i huset over for i Kælderen.

Så er vi henne ved Rantzausminde Brugs, hvor den ligger i dag og hvortil den blev flyttet i 1958.

dernæst kommer en række husmænd, der havde et par tønder land med plantage.

Først Robert Møller Pedersen, der solgte jord fra til Brugsen. Så Christian Andersen. Den næste var Hartvig Knudsen, der også dyrkede jordbær og tobak.

Så er vi ved Holger Nielsen (1907 – 1991). Holger havde en hest, som også blev brugt til at trække fiskernes både på land og når garnene skulle køres op og tørre, enten på græsmarken eller hænges op i de store træer i skoven, der hvor træerne stod i række.

De her nævnte husmænd solgte alle deres bagjord, op mod Paulinelund Skoven, til kommunen, som så udstykkede.

Det blev til Aninevej og Poulnevej. Så vidt jeg ved, var der et 'loft' over jordens salgspris.

Der hvor Rantzausminde Børnehus ligger i dag, havde en mand med efternavnet Høst, en plantage på 7 – 8 td. land.

Børnehaven blev ca. 1960 bygget som Rantzausminde Forskole og fungerede som skole indtil den nuværende store skole blev bygget.

Jeg synes lige, at Ejvind Henningsen skal med.

Han var bådebygger og hans værft, Ejvinds Plasticjolle – og Bådeværft, lå der, hvor Mærsk Træningscenter ligger i dag.

Ejvind var foregangsmand for Rantzausminde Lystbådehavn, bl.a. for selv at have et sted, hvor hans både kunne søsættes. Indtil da var de blevet søsat fra Tankefuldvej.

Ejvind byggede joller til fiskeri, lystmotorbåde på 25 fod, som der sejler flere af endnu. For ca. 30 år siden byggede han HJORTØBOEN, som stadig, i al slags vejr, sejler ruten Hjortø – Svendborg et par gange hver dag.

På Rantzausminde 232 lå Rantzausminde bageri. Skråt over for lå Rantzausminde Bådebyggeri & Årefabrik, der for længst er revet ned. I stedet er bygget beboelseskomplekset VESTERRØN.

GULDKYSTEN kom hele området, fra Tankefuld til trekanten, til at hedde i folkemunde, efterhånden som det ene fine hus efter det andet, blev bygget.

Der er ikke langt mellem husene nu om dage, men tidligere var der stor afstand mellem husene i Fiskop og Rantzausminde. Den gang tænkte man heller ikke på, at jorden skulle vise sig at blive så meget værd.

Man levede nøjsomt i fiskefamilierne. Nogle havde en gris eller en ko gående, som kunne supplere husholdningen og man spiste mange fisk.

De fleste havde også høns og man dyrkede sine egne grøntsager.

Fiskernes filosofi var at bruge en krone mindre, end man tjente, derfor klarede de sig.

Bundgarnsfiskeriet var tungt arbejde.

Sidst på sommeren skulle pælene slås i på de respektive pladser. Så skal garnene sættes, der skal røgtes og garnene skulle op og tørre. - De var lavet af bomuld.

I nov./dec. Var årets fiskeri slut. Garnene tages hjem og tørres på marken inden de kom i hus.

Pælene blev trukket op og taget hjem. Man var blandt andet bange for isen, som ville forvolde skade. Om vinteren sad fiskerne og reparerede garnene og syede nye.

Om foråret og sommeren blev der trukket vod for at fange ål. Det foregik om natten. Indtil 1937 ved vindens hjælp. Derefter tog motoren over efter at man havde fået den installeret.

Garnene skulle tjæres, for holdbarhedens skyld og så skulle de hænge til tørre i skoven. I mange år kunne man se hvordan noget af tjæren havde smittet af på de store bøgetræer.

Det var et slid og slæb at være fisker og der var noget at lave året rundt.

Bådene og havnen skulle også holdes ved lige.

I bogen "Egense Sogns Historie" fra år 2000, er der billeder af en del af det, jeg har fortalt om. Og i "Bogen om Rantzausminde Brugs", der udkom i sommer (2010) er der også masser lokal historie. Det er ikke Brugs det hele.

Som afslutning på foredraget fortalte jeg om Svendborg – Faaborg banen, hvor der på Skovsbo "Trinbræt", var en banearbejder, der blev kaldt Røde Søren.

Han havde en rive liggende ved perronen (i 1940'erne), som han greb fat i hvis der var kul eller koks på de åbne jernbanevogne. Så snart toget satte i gang, kunne han, uset af togføreren, rive noget ned, som han så samlede sammen til at fyre med hjemme. Ganske snildt!!!

Tage Juel Jensen